

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI			
2026-2027 EĞİTİM ÖĞRETİM YILI 5. SINIF ÇEVRE EĞİTİMİ VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ DERSİ			
1. DÖNEM 1. ORTAK YAZILI SINAVI (ÖRNEK SENARYO - CEVAP ANAHTARLI ÇALIŞMA FORMU)			
Öğrencinin Adı Soyadı:		Aldığı Puan:	/ 100
Sınıfı / Şubesi - No:	5 / No:	Sınav Süresi:	40 Dakika (1 Ders Saati)

Öğretmen ve Öğrenci Bilgilendirmesi: Sorular 5. sınıf "İnsan ve Doğa Arasındaki İlişki" ile "Doğal Denge" konularını kapsayan açık uçlu sorulardan ve altlarında doğrudan puanlama ölçütlü örnek çözümlerden oluşmaktadır.

KAZANIM 1.1 1. Soru: İnsan Faaliyetleri ve Doğal Denge

15 Puan

İnsanlar tarih boyunca barınma, beslenme ve ulaşım ihtiyaçlarını karşılamak için doğal çevreyi değiştirmiştir. **Plansız kentleşme** ve **sanayileşmenin** doğal denge ve canlıların yaşam alanları üzerindeki olumsuz etkilerini kısaca açıklayınız.

ÖRNEK ÇÖZÜM & CEVAP:

Plansız kentleşme; tarım arazilerinin ve ormanlık alanların betonlaşmasına, doğal dokunun tahrip edilmesine yol açar. Sanayileşme ve fabrikalar ise su, hava ve toprak kirliliğine neden olarak birçok bitki ve hayvan türünün yaşam alanlarını yok eder ve canlı nesillerinin tükenme tehlikesini artırır.

Puanlama: Plansız kentleşmenin etkileri 7.5 p; Sanayileşmenin kirlilik ve habitat kaybına etkileri 7.5 p.

KAZANIM 1.1 2. Soru: Ulaşım Tercihleri ve Hava Kirliliği

10 Puan

Şehirlerde bireysel araç kullanımı yerine **toplu taşıma araçlarını tercih etmenin** çevreye ve insan sağlığına sağladığı **iki temel faydayı** yazınız.

ÖRNEK ÇÖZÜM & CEVAP:

- Zararlı Gaz Salınımının Azalması:** Atmosfere salınan egzoz gazı (hidrokarbon, azot oksit vb.) miktarını düşürerek hava kirliliğini ve sera gazı etkisini azaltır.
- Halk Sağlığının Korunması:** Temiz hava ortamı sağlayarak astım, bronşit gibi solunum yolu hastalıklarının görülme sıklığını azaltır.

Puanlama: Gaz salınımı ve hava temizliği 5 p; İnsan sağlığına etkisi 5 p.

KAZANIM 1.1 3. Soru: Çevreyi Korumada Yerel ve Küresel Tedbirler

15 Puan

Doğal kaynakların korunması ve iklim değişikliğiyle mücadelede uygulanan önlemlere; ülkemizde yürütülen **yerel bir proje** ile dünya genelinde uygulanan **küresel bir çalışmaya** birer örnek vererek amaçlarını yazınız.

ÖRNEK ÇÖZÜM & CEVAP:

- Yerel Önlem:** *Sıfır Atık Projesi* (veya Millî Parklar / Geleceğe Nefes). Atıkların kaynağında ayrıştırılmasını, geri kazanılmasını ve kaynak israfının önlenmesini hedefler.
- Küresel Önlem:** *Paris İklim Anlaşması*. Dünya genelinde sera gazı salınımlarını azaltarak küresel sıcaklık artışını sınırlandırmayı ve iklim krizini durdurmayı amaçlar.

Puanlama: Yerel önlem ve amacı 7.5 p; Küresel önlem ve amacı 7.5 p.

KAZANIM 1.2 4. Soru: Ekosistem ve Canlı-Cansız Varlık Etkileşimi

15 Puan

"**Ekosistem**" kavramını tanımlayınız. Yeşil bitkilerin besin ve oksijen üretirken yararlandığı **cansız çevre faktörlerine iki örnek** vererek önemini açıklayınız.

ÖRNEK ÇÖZÜM & CEVAP:

- Ekosistem Tanımı:** Belirli bir alanda yaşayan canlılar (insan, bitki, hayvan, mikrop) ile cansız çevrenin (su, hava, toprak, güneş) karşılıklı etkileşim içinde oluşturduğu doğal bütündür.
- Cansız Faktörler:** *Güneş ışığı, su, karbondioksit/hava ve toprak*. Bitkiler güneş ışığı ve suyu kullanarak fotosentezle besin ve oksijen üretir; bu sayede zincirdeki diğer tüm canlıların enerji ve oksijen ihtiyacı karşılanır.

Puanlama: Ekosistem tanımı 7.5 p; Cansız faktörler ve hayati önemi 7.5 p.

KAZANIM 1.2 5. Soru: Besin Ağı ve Doğal Dengenin Bozulması**15 Puan**

Bir tarım bölgesinde ekinlere zarar verdiği düşüncesiyle tarladaki **tüm fareler zehirlenerek yok edilmiştir**. Bu durum; fare ile beslenen **yılan veya baykuşların** ve farelerin yediği **ot/ekinlerin** durumunu nasıl etkiler? Açıklayınız.

ÖRNEK ÇÖZÜM & CEVAP:

Besin ağındaki tek bir halkanın kopması tüm dengeyi bozar: Farelerin yok edilmesiyle besinsiz kalan yılan ve baykuşların sayısı hızla azalır veya bölgeyi terk ederler. Diğer yandan zehir toprağa karışarak diğer canlılara geçer ve av-avcı dengesi yıkılarak biyolojik çeşitlilik zarar görür.

Puanlama: Avcı canlıların besin sıkıntısı 7.5 p; Besin zincirindeki zincirleme bozulma tespiti 7.5 p.

KAZANIM 1.2 6. Soru: Çevresel Sürdürülebilirlik ve Bireysel Sorumluluk**15 Puan**

"**Doğa bize atalarımızdan miras kalmadı, onu çocuklarımızdan ödünç aldık.**" sözünden hareketle, bir 5. sınıf öğrencisinin günlük hayatta doğal dengeyi korumak için uygulayabileceği **3 bilinçli davranışı** yazınız.

ÖRNEK ÇÖZÜM & CEVAP:

- Kaynak Tasarrufu:** Diş fırçalarırken musluğu kapatmak, gereksiz yanan lambaları söndürerek su ve enerji israfını önlemek.
- Geri Dönüşüm:** Plastik, cam, kâğıt ve pilleri çöpe atmayıp geri dönüşüm kutularına ayırtırmak.
- Tüketim Bilinci ve Doğa Sevgisi:** Tek kullanımlık plastikler yerine matara kullanmak; fidan dikmek ve piknik alanlarında çöp bırakmamak.

Puanlama: Yazılan her uygulanabilir ve geçerli davranış 5 puan (Toplam 3 madde = 15 Puan).

KAZANIM 1.1 / 1.2 7. Soru: Kültürümüzde Doğa Sevgisi (Âşık Veysel ve Toprak)**15 Puan**

Büyük halk ozanı Âşık Veysel "**Benim sadık yârım kara topraktır**" demiştir. Türk kültüründe doğanın bir meta değil de **sadık bir dost ve emanet** olarak görülmesinin çevre bilinci açısından önemini açıklayınız.

ÖRNEK ÇÖZÜM & CEVAP:

Kültürümüzde toprak yalnızca üzerinde yaşanan bir kara parçası değil; insanı besleyen, barındıran kutsal bir emanettir. Toprağa ve doğaya dostça yaklaşmak; onu sömürmek veya kirletmek yerine korumayı, ağaçlandırmayı, su kaynaklarını temiz tutmayı ve gelecek nesillere yaşanabilir bir vatan bırakmayı sağlar.

Puanlama: Toprağın besleyici/emanet vasfı 7.5 p; Doğa koruma bilinciyle bağlantısı 7.5 p.

MEB ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME KAZANIM & PUAN DAĞILIM TABLOSU

Soru No	Kazanım Açıklaması	Bilişsel Düzey	Puan Değeri
1. Soru	İnsan faaliyetlerinin (kentleşme, sanayi) doğal çevre üzerindeki etkilerini açıklar.	Kavrama / Analiz	15 Puan
2. Soru	Ulaşım tercihlerinin hava kirliliği ve çevre sağlığıyla ilişkisini değerlendirir.	Değerlendirme	10 Puan
3. Soru	Doğayı korumaya yönelik yerel (Sıfır Atık) ve küresel (Paris Anlaşması) önlemleri açıklar.	Bilgi / Örneklendirme	15 Puan
4. Soru	Ekosistemi tanımlar; canlılar ile cansız çevre arasındaki etkileşimi örnekler.	Tanımlama / Kavrama	15 Puan
5. Soru	Besin ağındaki değişimlerin ve bir türün zarar görmesinin doğal dengeye etkisini yorumlar.	Analiz / Çıkarım	15 Puan
6. Soru	Sürdürülebilirlik bilinciyle günlük hayatta uygulanabilecek çevre dostu davranışları listeler.	Uygulama	15 Puan
7. Soru	Kültürümüzde ve edebiyatımızda doğaya, toprağa verilen değeri çevre etiğiyle ilişkilendirir.	Yorumlama / Sentez	15 Puan
TOPLAM PUAN:			100 Puan